

ali copernija — tiči edino le v tem, kar bi smeli misliti, da je znano povsod, kjer so umni gospodarji. Iz svoje navadne domače živine izberajo z bistrim očesom in zdravo pametjo tisto za plemo, ktera je najlepša, najbolja in najpripravniša za tisti namen, ki ga pri izreji živine doseči hočejo. To je prvo. Drugo pa je, da tako izbranih plemen nikdar več ne mešajo z drugimi, ampak jih plemenijo (parijo) posebej, in nikoli več iz oči ne pušajo, kar so si enkrat za pravilo (regeljco) postavili. In tako umno in stanovitno ravnanje, ktero tudi sin za očetom nikdar ne zanemari, je vzrok, da so si izredili tako živino, da bi človek mislil, da je čisto novo plemo, in vendar ni nič drugega, kot navadna domača, — pa očiščena je po umnem izberanju tistih napak in slabih lastnost, ki so jih nje stariši imeli. To je vsa skrivnost in copernija angležka. Ko bi gospodarji le hotli povsod tako s svojim umom coprati, povzdignila bi se povsod živinoreja in tudi drugod bi imeli takošno živino, ki jo občudujemo sedaj pri Angležih!

V lanski pariški razstavi so prekosili angležki prešiči vse druge. Kakošni so nek, da se tako hvalijo? Drobne kosti, majčkine in drobne nožice, majhna glava, zraven pa sila debel život: kaj očitno kažejo, da so Angleži pri svoji prešičji reji pred vsem gledali le na to, da so vse nepotrebne dele života kar zlo pomanjšali, potrebne in koristne pa raztegnili na dolgo in široko kar so naj več mogli. V tem se loči angležki prešič od vseh drugih berž na prvi pogled. Kar dobiček nese, je veliko in debelo; kar pa ne, je drobno in majhno. Pitan angležk prešič je zlo podoben kertu. Popišimo enmalo bolj na drobno splošne lastnosti angležkega prešiča: Glava je tako majčkina, da se skor drugega ne vidi kot rivec; nožice so majhne in drobne; život debel, okrogel kakor sodec; ušesa majhne in večidel po koncu stoječe, koža je tanka in čista, pri belih prešičih rudečkasta kakor roža, pri černih skor črna kot saje; kožo pokrivajo le redki lasi, šetinj celó nič nimajo.

Novo leto 1824.

Povestica. Spisal Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Hlapec Arni, kateri je bil pri hramu duhovni vodja, prinesel po tej povestici sveto pismo, ker je poznal očetovo šego, da pred vsakim praznikom se mora kaj svetega brati. „No, ti šolar, skorej bi rekel, dijak, poiši juterni sv. evangeli.“ S temi besedami mi ponudi pošteni Arni zvezek sv. pisma novega zakona, in jaz ko poldrugoleten šolar sem jim mogel sv. evangeli brati. „Pa tolčeš, — kaj nemoreš gladko brati?“ — me kregajo oče, ker mi ni teklo lepo gladko iz ust. In kako bi bil mogel drugač? V šoli sem mogel zgolj nemščino tleči; že sem iz „namenpihla“ vedil 7 „platelcov“ do „Geist, Meist, Herz, Scherz, Schmerz“, — čerke svojega maternega jezika pa sem ravno toliko poznal kot hebrejske. Slovenske čerke me je še le naučila stara dekla Lenčuga, njo pa je slovenski brati naučil neki tkavec, kateri se je na Horvaškem naučil tkavstva in branja in pisanja za potrebo.

Ko nekoliko minut prebiram, zapojejo koledniki pred okni. Sveto pismo položi hlapec spet na polico. Polica je najmenitniša shramba bila v hramu mojega očeta. Tam so ležale gospodske pisma in dačne knjige, ktere so po barvi razločevali. Tam je ležal rovaš? Kaj pa je rovaš? Rovaš so gospodarske bukve slovenskega kmeta, — dolg bukev les, v ktere ga ima vse kopače, kosce, grabljače, orače, ženjice itd. zarezane. Ko sem se z nemškimi čerkami slovenski pisati naučil, nisem vsega tako natanko zapisal, kako so si oče na rovaš zarezali. Takošnih polic ni bilo dosti v hiši starega slovenskega kmeta, al olišpane so bile, in gorjé otročji roki, ktera bi bila kaj z njih vzela. Nad policami so bile „lište“, za kterimi so kositerne skledé visele, in pod listami pa pisane majoljčice. Koledniki jo odpojejo

pred okni, in oče okno odprejo veleči jim v hišo stopiti. Bili so visoki fanti, korenjaki kakor mladi hrasti, oblečeni v lepe modre plajše. Okoli klobukov so imeli svetle partice, in sjajne pušilčke. V hiši jo še enkrat zapojejo, in potem oče sežejo po žurč. „Nastavite ga! Vém, da me bote pozdravili; zato sem velikega vzel seboj in ga napolnil s sladčico. Tudi godci ne bodo šli memo; pa le pite ga, saj še tudi njih čaka dobra kapljica“.

Berač, kateri je pri peči na leseni klopi sedel in pevce poslušal, se oglasi sedaj in reče: „Tudi jaz sem bil v mladih letih kolednik, in dobro so nam postregli na Koroškem posebno Jezerčani. „Kdo pa so ti Jezerčani?“ — popraša naš modri hlapec. Ptujec odgovori: „To so bogati kmetje, ki nočejo ne Korošci, ne Kranjci, ne Štajarci biti — ampak edino le Jezerčani. Pa dobri ljudi so, kateri imajo dosti ovac in volov. Zapomnil sem si še tisto kolednico, ktero sem zadnjikrat pel pri jezerskem Likovcu. „No, dajte, zapojte jo!“ — pravijo starcu koledniki. Ko si je starček z žurcem gerlo namočil, začne popevati:

Oj kole — kole — koledo	Oj kole — kole — koledo
Leto lepo mlado!	Leto lepo mlado!
Da bi prav veselo b'lo,	Da bi nam pomnožilo
Imelo mastno brado, —	Našo ovčjo stado, —
Oj kole — kole — koledo!	Oj kole — kole — koledo!
Oj kole — kole — koledo	Oj kole — kole — koledo
Leto lepo mlado!	Leto lepo mlado!
Da b' vsak dan prinašalo	Da bi vinčice sladko
Nam v hišo božjo gnado, —	Nam porosilo brado, —
Oj kole — kole — koledo!	Oj kole — kole — koledo!

Oj kole — kole — koledo
Mlado lepo leto!
Daj Bog, da vsi pridemo
Tje u nebo sveto, —
Oj kole — kole — koledo!

Vsem nam je dopadla revčeka slednja pesmica. Kako slednja? Da, slednja, — drugo jutro smo starca mertvega našli na klopi, na kateri so mu posteljo napravili. Mertvud ga je iz te solzne doline preselil v raj večnega veselja. Nam otrokom ni na novega leta dan nič dišalo. Pozabili smo se še celó z vodo umiti, v ktero so na božični večer rudeče jabelko djali. Vladala je namreč vera med nami: kdor se s takošno vodo na novo leto umije, ima celo leto rudeče lice. Hitro zvejo vaščani, da pri nas mertvec pod streho leži. Na večer se snidejo sosedi, malo in veliko, da za dušo rajnega pomolijo, možaki pa v tovaršii — tobak pijo.

Prišla je tudi drugi večer Ferlugova Gera k nam. Kdo pa je bila ta Gera? — O to je bila modra ženka, hodila je po vsem slovenskem svetu na božji pot, in domú je prinesla marsikako kosmato laž. Ravno smo pod košatim hrastom treske trugine kurili, in iskricice lovili, ko Gera pod hrast priletí in kričí: „Le vogličev mi ne sožgite! te bom si hranila; pomagajo za repišo, ako gosence na-nj silijo; tudi za zelišče so dobri, — samo v srednjo gredo se morajo pokopati, in vse bodo odlazile. Beraško palico sem si že tudi hranila. Pri Bobnikovih imajo dosti šurkov; ni treba druga kot takošno palico pod streho vtakniti, in vsi bojo odbežali“.

Na tretji dan pokopamo kralja Matjaša, — tako smo rajnega hitro kerstili. Oče napravijo malo sedminico za pokopače, in žurč se je spet podajal od roke do roke.

Leta 1850 sem prišel pod Pečice. Vprašam starega Korošca: „Oče, veste li za dupljo, skoz ktero se v podzemeljsko palačo kralja Matjaša pride?“ „O, dobro vém“. Pokaže mi jo stari možak, al ne more se več v njo. Pred nekimi leti se je zasula. Vendar kralj Matjaš še počiva v gori. Ni še zrastle lipa, na ktero je svoj škit obesel. Kaj lipa na tem pečovji? „Da, gospod! Lipa bode zrastle na božično noč, in bode cvetela od polnoči do ene tako sladko, da bode vso okolico napolnila s svojo prijetno dišavo. Vsako leto na božično noč hodim pod goro, vendar ni še čutiti sladkega duha. Tudi letos sem bil. Ta lipa bode samo

eno uro cvela, potem pa se bo posušila. Na to posušeno lipo bode na Jurjevo kralj Matjaš svoj škit obesel, in tako bode spet ozelenela, in tedaj pridejo boljši časi. Vendar, mislim, to ne bode še tako hitro, ker prej bodo se godile marsikake hude in nesrečne reči.“ „Kakošne pa?“ vprašam starca. „Ej — tako čujte! Prej še bodo Turki iz pečine, ktera služi za vrata kralj Matjaševi palači, si napravili pod Pečicami korito za napajanje svojih kónj; prej bode kervava vojska med južnim in severnim morjem; prej še bodo cerkev sv. Urše poderli neverniki; prej bodo pod Pečicami na železnih konjih jahali, prej — — „No — no — kaj še več?“ — mu sežem v besedo — kaj še prej?“ Prej še bode kolač kruha pod Pečicami mošnja zlatov veljal“.

„Smešne povesti! — Z Bogom, oče! tû imate, namočite si gerlo!“ S temi besedami podam Korošcu staro pečico pa potujem dalje naprej.

(Konec sledi.)

Ozir po svetu.

Rusi. (Konec.)

Po razsodbi nekega duhovitega Nemca v začetku 19. véka.

Ruskega velikana poglavitni stanovniki so Rusi, — pa dolga suknja in pas, kučme in brada, kopve in opoldanji sên, podveržnost in prilizljivost v jeziku svedočijo še danes značaj iztoka. Pred Petrom, tedaj pred sto leti, so bili Rusi popolnoma Azijati, vtonjeni v nevednost in lenobo, in v oholo preziranje vsega ptujega. Bilo ni ne armad ne brodovja, in samosilje carov in posamesnih velikašev spominjalo je na izhod, — bili so Moskvanji, in vladarji še le s Petrom cesari — poprej le cari.

Rusi so po svojem dobrovoljstvu Francozi severa; tako gibčni kakor ti so oni na duhu in telesu, in ravno tako lahkomiseljni brez poterpnosti in stanovitnosti; tudi ravno tako radi prepevajo kakor le-ti, samo da so na telesu bolj jaki od teh; povsod beseda za smeh in balalajka za ples. Rus je najblagodušnejši in zadovoljniši človek, ako le rakije ni. Rus je jako bistroumen, šaliv, šegav in spreten za vse. Nič se z njegovo početnostjo (Anstelligkeit) ne enači. Sirovi novak je čez malo tednov po svojem dohodu v vojaško službo čevljar, krajač, godec, vojak, kakor je vikšega volja. Nauči se ptujih jezikov tako lahko, do so že zdavnej nemški jezikoslovci spustili jadra pred Rusi.

Véra ljudstva se razodeva v postih, prekrižanji, v globokem priklanjanji in pridnem „Gospodi pomiloj“. Rus ima sila veliko postnih dní — o mersnih dnevih uživa suho meso ali nasoljeno, in ribe — umorke, uhrot in čebulo — malo kruha in ravno tako malo vode, toliko več pa kvasa in žganja. Kjer spati more, spí, in kjer piti more, pije. Ruske veselice so derzovite, kakor na pr. ledene derzkalje, zibalje in spotnice (Schwitzbäder).

Rusi se cenijo za perve vojake sveta. Manji in slabši od Nemca, in manj vižbau (geübt) je Rus strašán po svojem zatajevanji in zaničevanji smerti. Čarobne besede „perod! perod!“ (naprej) in „ne boj se!“ v vodjinih ustih storijo Rusa spretnega za vse. „Boj je zgubljen, brate! glej, kako spred in za nama padajo našinci!“ kriči Rus svojemu tovaršu, ki pa mu smejoč odgovori: „Kaj to naji stara! to mora odgovarjati vodja“.

Pri silni in naglo rasteči povodnji je upila carica Katarina straži svoje palače, naj bi se umaknila, — straža pa le stoji; — „je li me ne poznaš?“ — upije iznova carica. „O, da! — ali samo koprál me izmeniti more“. Voda je rastla straži že do pleč, kar na srečo priplava koprál z udarcom ure premenit jo.

Miroslava II. besede so resnične: „Ruse je težje ubiti kot zmagati“. Po Suvarovi vojski leta 1799, in zdaj po dobljenih zmagah čez Napoleona nezmagljivega se popolnoma nezmagljive mislijo. Gotovo so keršni vojaki, in njih serčnost se pajdaši z neko ljubeznjivo blagostjo, ktera te-

žave močno polajšuje. Njih ljubezen do majhnih otrok je pri nas mnogi družini olahkotila breme stanovališča.

Ruski Aleksander se je v tej spomene vredni dôbi verlejše obnašal kot macedonski. Ta je razsekal gordiški matvoz, kar je človeštvu malo hasnilo, — ruski Aleksander ga je razrešil po svojem poštvu človeštva, blagodušnosti, ljubezni do slobode in pravice. Al blagi in visokoserčni Aleksander je umerljiv, Rusija pa ne, kar mi zlo stiska serce. Aleksander ni nič manj kot divji osvojljik, pa je vendar podvergel svoji kroni Poljsko, Finsko in en del Moldavije in Valahije — kam bo še le letel ruski orel osvojljnika! Grozovite velikanske tvorila ničijo v merklem skutu bodočnosti, in jaz jih doživeti nočem.

Krimea je pač naj lepši in prijetniši del Rusije, zato mami na-se v naši dôbi veliko naselnikov, in jaz sem sam zemljakom, ki so v Ameriko hotli iti, svét dal: „pojdite v Krimeo; beseda vas naj ne straši; pod Aleksandrovim žeslom se zove zdaj Taurija“. — Teže je bilo, da je od 14 milijonov ljudi od leta 1689 do 1814 do 50 milijonov narastlo kakor od leta 1814 do 1900 do 100 milijonov. Po tem slutiti moje serce, da bi za nas Rusi utegnili postati Francozi in za evropejsko republiko, kar je bila Macedonija za Gerško. Rusi se vidijo meni še nevarnejši od Francozov, kajti vežejo z omiko jakost in pokoršino polomike. Ali bi ne bilo mogoče, da bi mogočni narod, ki zdaj s Kino po suhem teržuje, tudi iztočno indiško tergovino nazaj obračal v stare vodotoke v kaspisko morje, Kur in Fasis?

Da — kdo hoče viditi v prihodnost! Kako utegnejo 1900 oponašati se Tatari, ki sovražijo Ruse do današnjega dne? Ali se ne bojo Rusi, s Turki enkrat v Evropi gotovi, raji Azii bližali“. — Bogateja Azija, ktera se jim bo manj protiviti mogla? Ali se je že kdaj zgodilo, da je tako velikanska deržava, sestavljena iz tako raznih narodov, v svoji celoti obstala, ki so ti v omiki na višek stopili! Ali bi ne utegnili biti leta 2000 Kinezi, Perzijani in Birmani z Evropo v zavezi, kakor Turki v 16. veku s Francozom — in tudi amerikske deržave? ravnoteža sveta, pa ne samo Evrope.

Brez kaj takega jaz enkrat ne zaupam velikana severa, in želim, da bi Aleksander prav dolgo živel, dalj od mene! Kdor je 25letno vojsko doživel, ne želi več nobene dedvati, in do tega ima pravico! Poslovenil Kobe.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Banske Bistrice. Naš obče ljubljeni škof, visokočastiti gosp. Mojses so nevarno zboleli; 16. dec. jih je mertud napadel. „Cyr. in Methud“, česki cerkveni časnik v Banski Bistrici vendar tolažbo donaša, da bode Bog dal, da bojo blagi gospod sopet okrevali. Tudi „Novice“ iz serca to želijo, ker so jim iz njih pervega začetka, ko so svetli škof še zagrebški profesor bili, noter do današnjega dne vseskoz mil prijatel bili.

Iz Gradca 1. januarja B. Ker smo brali v „Novicah“, da si hočete Ljubljancanje napraviti gazno svečavo (Gasbeleuchtung), in ker kristijanska ljubezen zapoveduje, da brat brata varuje nesreče, Vas moramo opomniti: varite se, da iz dežja ne prideta pod kap, ali z drugimi besedami, da si ne bote vzeli slabe gazne svečave za izgled! Gazna svečava je res lepa svečava, in spodobi se, da večje mesta so s tako lučjo razsvitljene, — al ker je dražja od navadne oljnate, je treba gledati, da boljše sveti kot svetijo kresnice o Kresu. Naše ne moremo nikakor hvaliti. Pa še nek slabeja je v Pragi, in sicer taka, da mestni magistrat terja, naj se tistih 12.000 gold., ki jih je Breslavška družba gazne svečave Pražanom leta 1845 za aro vložila, kot odstoppnina za slabo izpolnjene pogodbe priderži. Pametno je res vselej, da se za tako napravo kavcija položi, da je saj mogoče poprijeti se nazajne pravice zoper koga, ki nam ni vstregel kakor je obljubil. Storite tudi vi Ljubljancani tako!